

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia: ju.da@regeringskansliet.se

Remiss av betänkandet Stärkt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende (SOU 2025:56)

Diarienummer: Ju2025/01097

Inledning

Kammarrätten tillstyrker i allt väsentligt de remitterade förslagen. Som övergripande synpunkt vill kammarrätten framhålla att det är mycket positivt att ansträngningar görs för att stärka domstolarnas och domarnas oberoende. Vi påminns varje dag om angelägenheten i de föreslagna förändringarna, inte minst genom att betrakta vad som sker på det rättsstatliga området i andra demokratier.

Det kan vidare konstateras att icke ordinarie domare inte omfattas av utredningens uppdrag. Med hänsyn härtill vill kammarrätten påpeka det angelägna i att även dessa domares oberoende säkerställs över tid; i all synnerhet som dömandet i dag, i icke oväsentlig utsträckning utförs av denna kategori domare. Motsvarande resonemang gäller självfallet även lekmannadomarna, dvs. nämndemännen.

Mot denna bakgrund anser kammarrätten att utredningen, utifrån dess uppdrag, utfört en grundlig och utförlig genomgång, särskilt vad gäller förutsättningarna för ett förändrat ansvarsutkrävande av ordinarie domare och skiljande av ordinarie domare från anställning. Kammarrättens synpunkter på utredningens förslag framgår nedan.

Domaransvarsnämndens sammansättning

Utredningen föreslår att samma person inte samtidigt ska få vara ledamot eller ersättare i Domstolsstyrelsens styrelse, Domarnämnden och Domaransvarsnämnden. Enligt föreslagen lagstiftning gällande Domstolsstyrelsens organisation kommer myndighetens chef inte att ingå i själva styrelsen. Utredningens förslag innebär alltså inte något hinder mot att myndighetschefen för Domstolsstyrelsen sitter i Domaransvarsnämnden. Det kan därför övervägas att uttryckligen inkludera även myndighetschefen i kretsen av personer som, enligt 5 kap. 4 § lagen (2025:00) om domstolar och domare, inte får vara ledamot eller ersättare i Domaransvarsnämnden.

Ersättare i Domaransvarsnämnden

Enligt den föreslagna lydelsen av 8 kap. 8 § lagen om domstolar och domare är Domaransvarsnämnden beslutsför när samtliga ledamöter är närvarande. Om både en ordinarie ledamot och dennes personliga ersättare är förhindrad att delta bestämmer ordföranden vem som ska vara ersättare. Det vore enligt kammarrättens mening lämpligt att ordföranden i första hand utser en av de andra personliga ersättarna – som alltså tillsats på ordinarie vis – som ersättare. Att en sådan ordning har övervägts framgår dock inte av utredningen.

Skiljande av ordinarie domare från anställning på grund av ålder

Genom prop. 2024/25:165 (se föreslagen lydelse av 11 kap. 7 § 2 RF) föreslås att den som utnämnts till ordinarie domare bland annat får skiljas från anställningen om han eller hon har uppnått en i lag föreskriven ålder för avgångsskyldighet. Enligt tredje stycket samma paragraf anges att en föreskrift som innebär att åldern för avgångsskyldighet sänks inte får avse pågående anställningar.

Utredningen föreslår en lagkonstruktion som innebär att en ordinarie domares anställning upphör automatiskt vid en viss uppnådd ålder, och menar att domaren därmed inte *skiljs* från sin anställning på så vis som avses i 11 kap. 7 § RF. Det framstår enligt kammarrättens mening som oförenligt att bygga konstruktionen på denna tolkning av RF, samtidigt som det i RF förs in en bestämmelse om skiljande från anställning på grund av ålder. Ett sådant synsätt riskerar också att skapa diskussioner kring huruvida 11 kap. 7 § tredje stycket RF är tillämpligt i situationer där en anställning

”automatiskt” upphör på grund av ålder. Utredningen skriver på sida 410 att deras tolkning inte är självklar och att det kan anses finnas en rätt till domstolsprövning även vid anställningens upphörande på grund av ålder. Kammarrätten anser att denna del av förslaget bör vara föremål för fortsatta överväganden.

Förhållandet till diskrimineringslagstiftningen

Utredningen konstaterar i avsnitt 17.15 att beslut som fattas enligt den föreslagna prövningsordningen inte kommer att omfattas av diskrimineringslagstiftningen, men att rättsordningens avståndstagande från diskriminering ändå ska beaktas av det prövande organet. Resultatet av föreslagna ändringar är alltså att diskrimineringslagstiftningen endast blir principiellt tillämplig i ärenden om skiljande av ordinarie domare från anställningen. Det kan ifrågasättas om en sådan ordning överensstämmer med det uttalade syftet, att stärka och säkra upp domarnas oberoende inför framtiden.

Detta yttrande har beslutats av kammarrättspresidenten Jörgen Nilsson, kammarrättslagmannen Johan Sanner och tf. kammarrättsassessorn Nora Hollender, föredragande.